

imatge dels cossos de nens morts durant el genocidi armeni.

Un record viu, amagat. Els dimonis del passat es desperten avui com a resposta a la pressió, especialment de la diàspora armènia. Cada primavera, abans del 24 d'abril —l'aniversari de les detencions de polítics i intel·lectuals armenis a la ciutat que aleshores era Constantinoble, unes detencions que van marcar el principi de les deportacions del 1915—, hi ha més parlaments nacionals que aproven resolucions de reconeixement del genocidi armeni: França el 2001, Suïssa el 2003 i, enguany, la comissió d'afers estrangers de la Cambra de Representants dels EUA i el parlament suec.

Cada vegada que s'aprova una d'aquestes resolucions, Ankara amenaça amb conseqüències polítiques, i, en definitiva, mai no les aconsegueix. S'ha convertit en un ritual, que han qüestionat persones com Hrant Dink. Al propietari del diari de l'Armènia turca *Agos* no es preocupava gaire per la definició de la paraula *genocidi*. En comptes d'això, pretenia que Turquia s'enfrontés directament amb el seu terrible passat. Va pagar amb la vida el seu punt de vista. El 19 de gener del 2007, van assassinar Dink a plena llum del dia. Els 200.000 turcs que es van manifestar pels carrers d'Istanbul el dia dels funerals amb pancartes que deien "Tots som armenis" van humiliar el seu propi govern amb una actuació tan directa. Sembla que la realitat amb què s'en-

fronten milers de turcs al si de les seves famílies ha tingut un impacte més fort que no pas les pressions diplomàtiques.

A principi de la dècada del 1980, l'advocada d'Istanbul Fethiye Çetin descobria que tenia arrels armènies: li ho havia confiat la seva àvia, Seher, després de molts anys d'angoixa. El 1915, Seher, a qui havien batejat amb el nom armeni d'Heranuix, va veure com tallaven el coll dels homes del seu poble. Ella va sobreviure, la va adoptar la família d'un funcionari turc, la van educar com a musulmana i després es va casar amb un turc. Va passar a formar part les desenes de milers d'*armenis amagats* que es van escapar dels assassinats i van quedar barrejats amb la societat turca. La revelació de la seva àvia va commoure Çetin, que va començar a veure el seu voltant amb uns ulls diferents. El 2004, Çetin va escriure un llibre que posava en relleu la història de la seva família. *Anneannem* ('La meva àvia') es va convertir en un *best-seller* i un gran nombre de lectors es van posar en contacte amb Çetin, molts amb paraules de reconeixement. Alguns altres, però, la van maleir com a "traïdora". Tanmateix, s'havia trencat el tabú.

*Benjamin Bidder
Daniel Steinworth
Bernhard Zand*

Traducció de Carme Geronès

Serge Sargsian, president d'Armènia.

Senyor president, el primer ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, amb relació a la qüestió dels armenis morts per les tropes otomanes durant la Primera Guerra Mundial, ha declarat a l'*Spiegel*: "No es pot parlar de genocidi contra els armenis" [vegeu l'entrevista a les pàgines 49 i 50]. Com és que el vostre veí té tants problemes amb la seva pròpia història?

—Erdogan també va dir que els turcs no són capaços de cometre un genocidi i que la història turca és

A close-up photograph of Serge Sargsian, the President of Armenia, speaking into a microphone. He is wearing a dark suit, a light blue striped shirt, and a blue patterned tie. The background is blurred, showing a red and blue flag. The text "“Ningú no ens pot prendre l'Ararat”" is overlaid in the top right corner in a large, bold, black font.

“Ningú no ens pot prendre l'Ararat”

Serge Sargsian (Stepanakert, Nagorno-Karabakh, 1954), president d'Armènia, explica la importància que té per al seu poble el reconeixement del genocidi armeni i afirma que no el sorprèn la reacció hostil de Turquia.

“neta i clara com l'aigua”. Turquia es nega a qualificar de genocidi la matança. Ara bé, per més forta que sigui la resistència turca, no és Ankara que ha de decidir aquesta qüestió.

—Erdogan amenaça fins i tot d'expulsar milers d'armenis que viuen il·legalment a Turquia.

—Per al meu poble, aquesta mena de comentaris inacceptables evoquen

records del genocidi. No cal mirar gaire enllà en la història per trobar declaracions semblants. També es van alçar veus com aquestes el 1988 en allò que avui és l'Azerbaidjan. Van morir grapats d'armenis en els pogroms que es van produir en ciutats azerbaidjaneses com ara Sumgait i Bakú.

—Com hauria d'actuar la comunitat internacional en aquesta qüestió?

—El món ha de reaccionar amb contundència. Els EUA, Europa –Alemanya també–, tots els països impli-

cats en el procés d'acostament entre Turquia i Armènia haurien de tenir una posició oficial. Si tots els països haguessin reconegut ja el genocidi, Turquia no faria aquesta mena de declaracions. Allò que obre esclatxes d'esperança és el fet que a Turquia hi ha molts joves que protesten contra aquestes invectives. Allí creix una nova generació i els dirigents polítics n'han de tenir en compte les opinions.

—El 2008 va anar, amb el vostre homòleg turc, Abdul-là Gül, a veure un partit de futbol entre tots dos països. Una cosa que va fer sensació a l'època. Us en penediu, d'haver convidat el president de Turquia a la vostra capital?

—No. Estic convençut que no hi ha cap més alternativa que la col·laboració entre turcs i armenis. Vam voler superar segles d'hostilitat. Des de bon principi vaig veure clar que no seria un procés fàcil.

—Turquia també us acusa d'entrebancar el procés: Ankara afirma que heu impedit la creació d'una comissió històrica conjunta. Per què aneu contra aquesta idea?

—Com podria treballar amb objectivitat aquesta comissió si alhora a Turquia es persegueix i es castiga qualsevol que faci servir el terme *genocidi*? L'únic que fa Ankara és retardar les decisions. En el moment en què un parlament o un govern de fora s'adrecés a Turquia amb una petició de reconeixement del genocidi, la resposta seria: "Cal esperar els resultats de la comissió." Si es creava aquesta comissió, es qüestionaria el fet del genocidi contra el nostre poble. No estem preparats per a una cosa com aquesta. La comissió tindria lògica si Turquia admetia la seva culpa. Llavors, els historiadors podrien treballar conjuntament per fer sortir a la llum les causes que van portar a aquella tragèdia.

—El genocidi es va produir fa 95 anys. Per què és tan important aquest reconeixement per a l'Armènia actual?

—És una qüestió de justícia històrica i de seguretat nacional. Només hi ha una manera d'evitar que es repeteixi una atrocitat com aquella: condemnar-la amb claredat.

—Des de les finestres de la vostra residència veieu el mont Ararat, el símbol nacional d'Armènia. Actualment, la muntanya és inaccessible des de l'altra banda de la frontera turca. Turquia tem exigències de territori i de compensacions. Voleu que us tornin el mont Ararat?

—Ningú no ens pot prendre el mont Ararat; el portem a dins del cor. Visquin on visquin avui els armenis al món, tenen a casa seva una fotografia del mont Ararat. I estic segur que arribarà el dia que el mont Ararat ja no serà un símbol de separació entre els nostres pobles, sinó un emblema d'entesa. Però hem d'aclarir una cosa: mai no hi ha hagut cap representant d'Armènia que presentés exigències territorials. Turquia ho afirma, potser per la seva mala consciència?

—Teniu tancades les fronteres amb Turquia i l'Azerbaidjan, mentre que l'Iran i Geòrgia són dos veïns problemàtics. No és més important posar punt final a aquest aïllament que no pas lluitar eternament amb Turquia per la qüestió del genocidi?

—Nosaltres no vinculem l'obertura de la frontera al reconeixement del genocidi. Si l'acostament fracassa, no és culpa nostra.

—Turquia vol que l'obertura de la frontera depengui dels avenços en la qüestió de Nagorno-Karabakh. Armènia va emprendre una guerra sobre aquesta regió, reivindicada per l'Azerbaidjan després del desmembrament de la Unió Soviètica, però allí, la majoria d'habitants són armenis cristians.

—Turquia vol que nosaltres fem concessions contínues. Però això no pot ser. La qüestió més important és la d'aplicar el dret d'autodeterminació de la població de Nagorno-Karabakh. Jo sóc del parer que, si l'Azerbaidjan reconeixia la independència de Nagorno-Karabakh, la qüestió quedaria resolta al cap de poques hores. Malauradament, sembla que l'Azerbaidjan vol resoldre el problema per mitjà de la força. Els azerbaidjanesos continuen creient que poden annexonar Nagorno-Karabakh com a part de l'Azerbaidjan. Això significaria, però, que en un període de temps molt curt els armenis no podrien continuar vivint a Nagorno-Karabakh. Per què els

estats de l'antiga Iugoslàvia van poder obtenir la independència? S'ha de negar a Karabakh els mateixos drets pel sol fet que l'Azerbaidjan posseeix primeres matèries, com el petroli i el gas natural? Nosaltres no ho considerem just.

—Armènia estaria d'acord amb una autonomia important per a Nagorno-Karabakh al si de l'Azerbaidjan, tal com tenia dins la Unió Soviètica?

—Ni pensar-hi. Si es tornava Karabakh a l'Azerbaidjan, en molt poc temps es produiria l'expulsió de la població armènia. Nagorno-Karabakh mai no ha format part d'un Azerbaidjan independent. La regió no es va vincular a l'Azerbaidjan fins que, el 1923, no va prendre la decisió el Buró Caucàsic del Partit Comunista, sota la pressió de Stalin. Perquè Karabakh tornés a formar part de l'Azerbaidjan, almenys caldria restablir la Unió Soviètica. No crec que ningú vulgui això de debò.

—Fa molts anys que Turquia vol entrar a la Unió Europea. Aquest també és un objectiu d'Armènia?

—Els valors europeus ens atreuen. Per aquesta raó actualment reformem la nostra administració, seguint el model europeu, és clar. Sabem perfectament que, si volem ser membres d'un sistema amb totes les de la llei, hem de resoldre alguns problemes. La durada del procés dependrà de nosaltres, però també de la UE.

—El vostre país fa frontera amb l'Iran. Quina valoració en feu, del conflicte que té la comunitat mundial amb Teheran?

—Observem la qüestió amb inquietud. L'Iran és una de les úniques vies terrestres que ens connecten amb el món exterior. A Armènia, tothom sap que si durant la guerra l'Iran no hagués mantingut la frontera oberta, els nostres ciutadans haurien patit escassetesa de proveïment. I es va produir una situació semblant durant la guerra dels cinc dies (guerra d'Ossètia del Sud) el 2008, quan es van interrompre les comunicacions ferroviàries a través de Geòrgia. Nosaltres construïm un gasoducte i una línia de ferrocarril conjuntament amb l'Iran.

Benjamin Bidder

Traducció de Carme Geronès